

VƏTƏNƏ, QƏHRƏMAN ŞƏHİDLƏRİMİZƏ

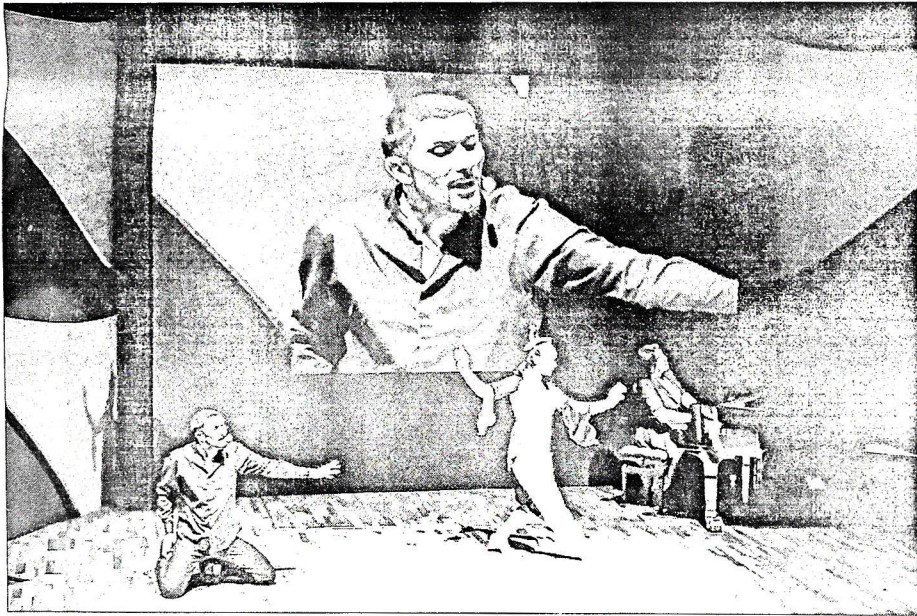
Bakı Beynəlxalq Muğam Mərkəzində Şuşaya, onun «Qələbədir adın!» mono-tama

Həm orijinal süjet xəttinə-üslubuna, həm də səhnə quruluşuna görə heyranedicə dərəcədə təkrarsız, yeni və maraqlı olan, anlaşıqla keçən tamaşa ələ ilk anlardan inanılmaz maqiyə gücü ilə tamaşaçıları öz səhrlə təsiri altına alaraq, onları sanki möcüzəli şəkildə bütün ətrafdan, realıqdan təcrid edərək, ecazkar musiqi dağalarında müqəddəs Şuşamizin bizli-bizsiz ötən son illərinə — xəyal ilğimli aləminə aparır. Üzərində yarıdıcı kollektivin aylarla işləyərək, yüksək sənətkarlıqla hazırlayıb təqdim etdiyi tamaşa Şuşanın xoşbəxt illərini, 28 illik işğal dövrünü və Ali Baş Komandanımızın müdrik rəhbərliyi altında Milli Ordumuzun qəhrəman döyüşçülərinin tarixi qələbəsi ilə yenidən öz azadlığına qovuşduğu günlərini əks etdirən mürəkkəb kompozisiyalı, musiqili bir trilogiyadır.

Bastekarı, həm də virtuoz piano ifaçısı Pika Axundova olan, XIV Beynəlxalq Musiqi Festivalı çərçivəsində təqdim olunan musiqili mono-tamaşa həyat eşqi notlarla başlayıb, ilk olaraq diqqətli ekranda Şuşanın lirik, nikbin melodiyaları müşayiət olu-

sunlayıcı tenor səsi, qeyri-adi ifası ilə daha da gücləndirir. Tamaşanın rejissorları Elçin Məmmədov və Mirsahib Ağazadənin maraqlı şəkildə düşüncüləri kimi səhnədən xəyali aralıdan, lakin müasir video-texnologiyanın vasitəsilə ekranda əks olunaraq, cərgələrində Qarabağın məşhur şairlərinin və musiqiçilərinin də olduğu Azərbaycan korifeylərinin Muğam Mərkəzinin girişindəki qalereyada sıralanmış büstlərinin önündən keçən müğənni aparıcı rolunda sanki onlardan güc və ilham alaraq Şuşanın gözəlliyini ona vurğunluqla, coşğun, ürək kimi döyünən səslə tərənnüm edir. Onun səsi də sanki Qarabağın 30 il əvvəlki o xoşbəxt, nağıla, əfsanəyə dönmüş illərindən gəlir. Elə bil səs də, musiqi də bu müqəddəs şəhərin o uzaq illərində bir-birlə tapışaraq, bu günümüzdə qədər birgə yol keçmiş, daha da möhtəşəm olmuş və bu gün Cıdır düzünü səhər səhi kimi həzinliklə qəlblərə çökür.

Şuşanın «qızıl dövrünü» melodik, həm də çağlayan-coşan musiqi və mahir vokalistin bənzərsiz ifası ilə yanaşı səhnədə Xarı bülbülün obra-

nan, göylərin-yerlərin nuruna qərq olmuş xoşbəxt illərinin video-mənzərələri ilə cəlb edir. Görüntülərdə 30 il əvvələ qədər Şuşanın bəxtəvər, qayış keçən gözəl illəri şuşalılarının doğma qoynunda fərəhə, xoşbəxtliklə gəzdikləri küçə və məhəllələr, qaynayıb-daşan mərkəzi şəhər meydanı, qucağındakı körpəsini əzizləyib, köksünə sıxaraq səki ilə fikrində-arzularında ümidlə sabaha doğru addımlayan gənc ana, şəhərin milli ruhlu qədim memarlıq nümunələri, Qarabağ atlarının belində Cıdır düzündə yarıya çıxan oğlan və qızların sevinci-lə-qəhqəhəli günləri, torpağın qoynundan sanki seven ürəkli kimi baş qaldıraraq, çöli-düzü bəzəyən qızıl lələlər, əfsanəvi «aşıqları» — gül və bülbülü özündə qovuşduran, şəhərin əbədi rəmzi olan Xarı bülbül və vaxtilə qəddar hökmdar Ağa Məhəmməd şah Qacarın öz böyük ordusu ilə ram edibilmədiyi Şuşa qalası ilə tamaşaçıda istər-istəməz nostalji hisslər oyadır.

Bu hissləri tanınmış opera müğənnisi, respublikanın əməkdar artisti, bütün tamaşa boyu sənətinin zirvəsində olan İlham Nəzərov öz ov-

zunu məhərrətlə canlandıraraq respublikanın əməkdar artisti Viktoriya Şahmurodova da ustalıqla göstərə bilir. Lakin... öz gözəl təbiəti, şəfaverici suyu, xoş cənnət havası ilə yaşamaq eşqi təlqin edən, həyat rəngləri ilə dolu olan, təkrarsız mənzərəsi ilə milyonlarla qəlbə oxşayan Şuşanın musiqidə və ifada aydın duyulan o sevinc-fərəh, bayram ovqatlı xoş günləri tamaşada bir qədər sonra öləyərək kədərli notlarla davam edir, şəhərin sakit, şən həyatı pozulmağa, gözəlliyi yox olmağa, xəzana dönməyə başlayır, əlvanlıqlıqni itirərək, qara-boz rəngə bürünür. Bunu istedadlı xoreoqraf V.Şahmurodova öz plastik hərəkətləri, tamaşanın ovqatına, məqamına uyğun jestləri ilə Xarı bülbülün leqəklərinin təcridcən solmasında, saralıb-tökülməsində bacarıqla göstərə bilir.

1992-ci ilin mayında Şuşanın baş üstünü qara buludların almasını, mənfur düşmənin bu qədim Azərbaycan şəhərini əsir götürməsinin musiqinin haray qoparan, az qala bütün arşi bürüyən sədaları və mahir vokalistin ağrı-həyəcan dolu səsi çox üzüntülü, tamaşaçıni kövrəldə-

cək dərəcədə təsirli şəkildə diqqətə çatdırır. Ürəkləri rıqqətə gətirərək, faciənin 28 illik dözlüməz ağır-acısı ilə piano dillərindən qopan, tamaşaçıni üzərinə sanki şimşəklərin qəfil çaxdığı göy üzündən gözənilməz yağış kimi tökülən həyəcan, talaş dolu musiqinin müşayiəti ilə ekranda şəhərin güllələnmiş, dağıdılmış ağır günlərinin video-görüntülərinin göstərilməsi bu təsiri, ağır-acını daha da artırır. Tamaşanın bu hissəsində İlham Nəzərovun kəder, nisgil dolu ifası tamaşaçılara da təsirsiz ötürmüşür.

Aydındır ki, yurdumuzun musiqi beşiyi — Üzeyir Hacıbəyli, Bülbül kimi dahilər yetirmiş Şuşa, gözəl Qarabağımız dardadırsa, bütün Azərbaycan dardadır. Həyəcanla kükrəyib-coşan, yeri-göyü imdadə səsləyən musiqi sanki bütün xalqın sinəsindən tutub silkiləyərək, qəzəblə sual edir: «deyirdiniz ki, Şuşanın ayrılığına bir gün də dözə bilmerik. Bas niyə dözdünüz, nə cür dözdünüz?». Çox ağır, iltihamedici sualdır! O sualın önündə dözüb durmaq, başdan-ayağa erimədən dayanmaq mümkünsüzdür. «Bütün xalq Şuşa, Qarabağ üçün ayağa qalxmağa, igidliklə döyüşlərə atılma-

ğa, düşməndən intiqam almağa hazır olsa da, o vaxtın hakimiyyətdə olan şərişəsiz, diletant rəhbərləri Don Kixot kimi əsib-coşmaqdan başqa bir şey bacarmayaraq, bağışlanmaz uğursuzluqla əldən verib, düşməne təslim etdikləri Şuşanı geri qaytarmaq iqtidarında deyildi. O çətin, ağır günləri əks etdirən musiqinin təsiri altında tamaşaçılar qeyri-ixtiyari xəyalən ötənləri yada salaraq, fikrən Qarabağdakı ilk məğlubiyyətlərimizin səbəbləri barədə düşüncəli olurlar. Və ona şükr edirlər ki, siyasi naşılaların hakimiyyət dövrü uzun sürmədi və ölkə rəhbərliyinə dahi siyasətçi, xalqımızın qürkəmli xilaskar oğlu Heydər Əliyev gəldi və məhz onun rəhbərliyi ilə Azərbaycanın nizami ordusu — sıralarında peşəkar zabitlərimizin, gənc generallarımızın yetişdiyi Milli Ordumuz

yardıladı və Ulu öndərin layiqli davamçısı, ölkə Prezidentimiz İlham Əliyev həmin ordunu cənubi Qafqazın ən güclü, çevik ordusuna çevirə bildi. Məhz bunun və ölkə rəhbərinin hərbi-siyasi müdrikliyinin nəticəsidir ki, Azərbaycan 2020-ci ilin noyabrında böyük bir tarixi qələbəyə nail oldu.

Bu qələbə həm də onunla əlaqədar ki, qələbəni qeyri-ixtiyari bir müddətdə ilk dəfə olaraq öz əzmi, iradəsi, hərbi gücü ilə düşməne qalib gələ bildi, onu işğal etdiyi ərazilərdən qovaraq geri oturtdu.

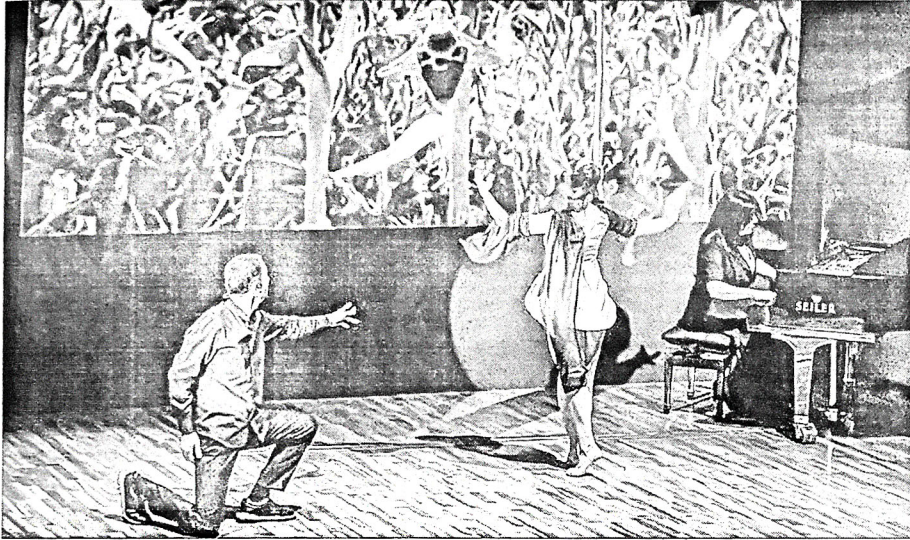
Tamaşanın ən təsirli, nikbin ovqat doğuran hissəsi də məhz Milli Ordumuzun Qarabağ, Şuşa uğrunda 44 günlük qalibyyət yürüşünün əks etdirildiyi hissədir. Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi altında torpaqlarımızın azadlığı uğrunda uğurlu döyüş-

HƏSR EDİLMİŞ MÖHTƏŞƏM MONO-TAMAŞA

onun əfsanəvi xilaskarlarına, şəhidlərimizə həsr edilmiş tamaşasının premyerası olmuşdur

ler aparan Ordumuzun bu böyük, şanlı tarixi qələbəsində hər bir döyüşçümüzün, hər bir şəhidimizin misilsiz xidməti olub. Onlar Vətəne tuşlanan güllələri öz sinələri ilə ram edərək, böyük qələbəyə gedən yolların açılmasına nail olmuşlar. Döyüşçülərimizin doğma torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi uğrunda göstərdikləri igidlilər tamaşa zamanı ekranda musiqinin yüksək akkordları, paralel olaraq İlah Nəzərinin qələbə müjdeli ifası ilə müşayiət olunan real döyüş səhnələri ilə canlandırılır. Qəlbində sonsuz Vətən, torpaq sevgisi yaşadan döyüşçülərimizin, şəhid olan oğulların 44 günlük müharibə dövründəki qələbə əzmi, keçirdikləri coşqun, telatümlü hisslər isə səhnədə şəhid obrazının təmsalında qabarıq şəkildə çatdırılır. Mərd-

liklə ağır döyüslərə atılaraq, düşməne qan udduran döyüşçümüz şəhidlik zirvəsinə ucaldığı məqamda da onun dilində «Ana», «Vətən» sözləri səslənir, son anda ruhu ilə doğma anasına, körpə övladına qovuşmaq, onları bağrına basıb, əbədi xudaha-fizləşmək istəyir, heyf ki, bu... mümkün olmur. Anasının və indiki atasız qalan övladının göz önünə gələn xeyalları tədricən ondan uzaqlara çəkilir... Bu emosional səhnələri rejissorlar və aktyorlar çox təsirli şəkildə yarada bilmişlər.

Xüsusilə qüyd etmək vacibdir ki, ümumiləşdirilmiş Ana obrazını onun övlad sevgisi və həsrəti, bütün iztirabları və həm də igid oğluna görə dağ boyda vüqarı, əzəməti ilə respublikanın əməkdar artisti Yaqut xanım Paşazadə tamaşaçını qürur do-

ğuracaq və kövrəldəcək dərəcədə yüksək peşəkərlə yaratmağa nail olub. Onun Vətən eşqi döyüşçü oğlunun rolunu tamaşaçıda gənc Azərbaycan əsgərinə böyük məhəbbət və rəğbət doğuran bir tərzdə Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin III kurs tələbəsi Əli Əsədov mahaşətlə ifa edir. Heç də asan olmayan şəhid oğlu obrazını tamaşa zalını kövrəldici dərəcədə canlandırmaq isə İlah Nəzərovun 7 yaşlı oğlu, G.Şarəev adına 35 №-li musiqi məktəbinin şagirdi, yaşının az olmasına baxmayaraq, artıq beynəlxalq müsabiqələr laureatı olan Seid Nəzərinin öhdəsinə düşüb.

Diqqətəlayiqdir ki, bu mükəmməl səhnə əsərinin istedadlı bəstəkəri, tamaşanın uğurlu alınmasında xüsusi rol alan virtuoz pianoçu Pike Axundova Şuşanın düşmən əlində qaldığı çətin günlərlə bağlı musiqini səsləndirəndə göz yaşlarını təbii olaraq saxlaya bilmirdisə, Azərbaycanın qalibiyyətini əks etdirən musiqi hissələrində pianoçu böyük bir şövqlə, yüksək sevinc və çilgünlüklə dilləndirir, musiqinin sevinc amplitudası sanki kükrəyib-qalxaraq, yerə-göyə sığmır. Və xüsusilə böyük rəğbət və heyret doğurur ki, Pike xanım bir saatdan da artıq, ara verilmədən davam edən tamaşa boyu musiqini notdan istifadə etmədən səsləndirmiş, dəfələrlə tamaşaçıların gur alqışlarını qazana bilmişdir.

Açıqını demək lazımdır ki, orijinallığı, quruluş yenilikləri ilə seçilən bu maraqlı səhnə əsəri yalnız bir «danışan-oxuyan» aktyorun üzərində qurulmaqla bəlkə də düzgün olaraq mono-tamaşa adlandırılarsa da, bütövlükdə götürüldükdə bir-neçə aktyorun iştirak etdiyi çoxpərdəli bitkin bir meqa-tamaşa, kino dili ilə desək, «tam metrajlı», hər bölümü süjet xətti ətrafında yüksək sənətkarlıqla «birləşdirilmiş» mono yox, monolit bir tamaşadır. O da çox diqqətəlayiqdir ki, bu orijinal tamaşa özündə həm opera (İlah Nəzəri), həm də balet (Viktoriya Şahmuradova) xüsusiyyətlərini kamilliklə birləşdirə bilmişdir.

Azərbaycanın musiqi beşiyi olan Şuşaya, onun qəhrəman xilaskarlarına, müqəddəs şəhidlərimizə həsr edilmiş bu orijinal tamaşanın bəstəkəri Pike xanım Axundova etiraf edir ki, belə bir səhnə əsərinin yaradılması ideyası əslində istedadlı müğənni-vokalist, tamaşada bir-neçə obrazı

əsl peşəkərlə yaratmış İlah Nəzərova məxsusdur. Bu musiqili tamaşanın librettosunu yazdığı isə onlar eyni fikirdə olaraq məşhur «Məktəb illəri», «Yağış yağır bu şəhərə», «Azərbaycan», «Bakı haqqında nağıl» və digər populyar mahnıların seir müəllifi, tanınmış istedadlı şairə, Azərbaycanın Qabaqçıl təhsil işçisi Kəmalə xanım Abiyevadan xahiş etmişlər. O isə yaradıcı kollektivin bir üzvü olaraq, bu mühüm işin öhdəsindən yüksək sənətkarlıqla gəlmişdir. Onun misraları müğənni-vokalistin ifasında Şuşaya, onun cəngavər xilaskarlarına, müqəddəs şəhidlərimizə qəhrəmanlıq odası kimi səslənir.

— Şuşaya, igid Azərbaycan döyüşçülərinə, Vətən yolunda canlarını keçmiş şəhidlərimizə həsr edilmiş bu tamaşanın librettosunun yazılmasını məhz Kəmalə xanımdan xahiş etməyimiz heç də təsadüfi olmayıb, — deyərək bəstəkər Pike xanım fikrini bildirir. — Bilirdik ki, o, özünün vətənpərvər — Bilirdik ki, o, özünün vətənpərvər şair qəlbli, narahət ana ürəyi ilə Vətən müharibəsinin başladığı ilk gündən qəhrəman döyüşçülərimizin yanında

ham Nəzərov həvəslə davam etdirir:

— Kəmalə xanım bu il keçirilən «Şuşa ili» münasibətilə də bir-neçə təsirli, maraqlı doğuran şeirlər yazmışdır. Onun həm şairlik istedadı, həm də qəlben tamaşanın ideyasına bağlılığı və yüksək musiqi duyumu bizi bu məsələnin öhdəsindən gəlməkdə çox böyük kömək oldu. Və məmnunluqla deməliyəm ki, bu gün premyeraya baxış üçün Muğam mərkəzinə gəlmiş şəhid anaları və xanımları, igid qazilərimiz tamaşanın hazırlığı müddətində daim bizi mənəvi dəstək göstərmişlər. O da diqqətəlayiqdir ki, Kəmalə xanımların bir vaxtlar dərs dediyi keçmiş şagirdləri Vətən müharibəsi iştirakçısı, bəziləri isə qazi kimi tamaşa zamanı onun yanında olmuşlar. Bu isə həm Kəmalə xanımın, həm də bütün yaradıcı qrupumuzun məmnunluq doğuran uğurudur.

Azərbaycanımızın tarixi zəfər yürüşünün sevinc və qürur dolu yüksək musiqi akkordları ilə çatdırır, Şuşanın 270 illiyi münasibətilə bulki «Şuşa ili» çərçivəsində təqdim olunmuş tamaşanın premyerasında iştirak

olub. Son iki ildə Kəmalə xanım igid qazilərimiz və şəhid ailələri ilə daim görüşmüş, Vətənin tarixi qələbəsinin qazanılmasında Azərbaycan oğullarının igidlilikləri ilə bağlı çoxlu şeirlər, məqalələr yazmış, iki kitab çap etdirmişdir. Və təbii ki, bütün varlığı ilə döyüşçülərimizin — şəhid və qazilərimizin fədakarlıqlarını, keçirdikləri hiss və duyğuları librettoda məhz Kəmalə xanım daha yaxşı verə bilərdi. Və ele də oldu. O, mənim bir bəstəkər, İlah Nəzərovun isə vokalist kimi tamaşaçıya demək, çatdırmaq istədiklərimizi elə yüksək səviyyədə verə bilib ki, biz əsər üzərində xüsusi bir məmnunluqla, daxili rahatlıqla duyaraq işləyə bildik.

Söhbəti öz qeyri-adi istedadı və bir-neçə obrazın «ariya»larını təkərsəz, fərqli ifası ilə tamaşaçıların rəğbətə, alqışlarına nail olmuş il-

edən ziyalılar, o cümlədən Milli Məclisin deputatı Fazil Mustafayev, Yazıçılar Birliyinin şöbə müdiri İlqar Fəhmi, tanınmış şairlər — tibb elmləri doktoru, professor Paşa Qəlbınur, Əkbər Qoşalı, Əbüfət Mədətoğlu, yazıçı-publisist, filoloiya elmləri doktoru Esmira Fuad, media və şəhər ictimaiyyətinin nümayəndələri, şəhid anaları, Vətən müharibəsi qaziləri tamaşanı yüksək dəyərləndirmiş, onun xilaskar Milli Ordumuz, igid döyüşçülərimiz, müqəddəs şəhidlərimiz üçün gözəl bir musiqi abidəsi olduğunu, gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə-sində mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirmişlər.

Rəhman ORKAN,
Azərbaycanın Əməkdar jurnalisti,
Osman Mirzəyev adına
Respublika mükafatı laureatı.